

**АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА РОМА
У ГО РАКОВИЦА ЗА ПЕРИОД ОД 2015-2020. ГОДИНЕ**

Децембар, 2014.

УВОД

Први нацрт стратешког документа за унапређивање положаја Рома у Републици Србији – нацрт стратегије за интеграцију и давање нових овлашћења Ромима, израђен је у децембру 2002. године.

Нацрти акционих планова за тринаест области, које је обухватао нацрт Стратегије за унапређивање положаја Рома у Републици Србији, дефинисани су 2004. године.

Стратешки оквир за унапређивање положаја Рома који је Влада Републике Србије усвојила били су Национални акциони планови у четири приоритетне области Декаде инклузије Рома – образовању, становању, здрављу и запошљавању, чије је усвајање представљало и предуслов за приступање овој међународној иницијативи. Влада Републике Србије усвојила је четири наведена акциона плана 27. јануара 2005. године. Србија је приступила Декади инклузије Рома 2. фебруара 2005. потписивањем Декларације Декаде од стране председника Владе на свечаном проглашењу у Софији.

Један од битних исхода председавања Србије Декадом Рома који је постигнут на националном нивоу, било је и усвајање ревидираног текста сада Стратегије за унапређивање положаја Рома у Републици Србији, 9. априла 2009. године, као и Акционог плана за њено спровођење који обухвата тринаест области – образовање, становање, запошљавање, здравље, културу, медије и информисање, социјалну заштиту, приступ личним документима, политичку партиципацију, сузбијање дискриминације, положај жена, интерно расељених лица и повратника по основу споразума о реадмисији, 2. јула 2009. године.

Усвајањем Стратегије за унапређивање положаја Рома и Акционог плана за њено спровођење, Влада Републике Србије се определила да створи услове потребне за борбу против сиромашта Рома и сузбијање дискриминације са којом се припадници ове националне мањине суочавају, имајући у виду да су Роми друштена група која се налази у најнеповољнијем социјалном, економском и образовном положају.

Већина Рома живи у сиромаштву чији узроци нису искључиво у економским разлозима, већ и у непросвећености овог дела становништва, традиционализмима који чврсто опстају у њиховом животу као и неразумевању и несолидарности који у појединим ситуацијама имају облик дискриминације. Поред тога, Роми се суочавају са проблемима доступности и остваривања признатих права пред институцијама и органима јавне власти а зајемчено право на очување етничког и културног идентитета не остарују у пуној мери.

Да би спречила даљу маргинализацију ове популације, држава је предузела одређене мере које имају за циљ, да се грађани ромске националности, који су највећи корисници различитих мера социјалне заштите и помоћи, оспособе тако да својим радом могу да остарују приходе, којима ће моћи да издржаају себе и своје породице.

Израдом Акционог плана ГО Раковица, стварају се могућности за унапређивање положаја Рома који живе на територији општине, утврђују се приоритети деловања и активности, које с обзиром на ограничена буџетска средства, ГО Раковица поставља као свој циљ у одређеном временском периоду а које се могу мењати и допуњавати према потребама грађана, узевши у обзир да је Акциони план само један развојни документ.

Доношењем Акционог плана, ГО Раковица испуњава и прописане формалне услове Европске уније којима се, поседовањем овог стратешког документа, отварају врата европских фондова за социјалну заштиту, програми и услуге намењене најугроженијем становништву.

СТРАТЕШКИ ОКВИРИ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА РОМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

- ДЕКАДА ЗА ИНКЛУЗИЈУ РОМА

Један од стратешких оквира за унапређивање положаја Рома у Републици Србији је Декада за инклузију Рома 2005-2015. (у даљем тексту: Декада).

Декада је међународна иницијатива, прва те врсте, у оквиру које су се владе Централне и Југоисточне Европе обавезале да, у регионалним оквирима, делују на унапређивању социјално-економског статуса и инклузији Рома.

Декада окупља Владе, међувладина тела и невладине организације са циљем да убрзају процес унапређивања положаја Рома.

У Декаду Рома укључено је девет земаља региона - Бугарска, Мађарска, Македонија, Румунија, Словачка, Србија, Хрватска, Чешка и Црна Гора. Све земље учеснице Декаде су усвојиле националне планове рада на седници одржаној 27.јануара 2005.године за приоритетне области.

Србија је приступила Декади за инклузију Рома 2.фебруара 2005.године, потписивањем Декларације Декаде од стране председника Владе на свечаном проглашењу у Софији.

Приоритетне области којима се бави Декада су:

- Образовање
- Запошљавање
- Здравље
- Становање

- АКЦИОНИ ПЛАН

Свака од Влада земаља учесница, израдила је своје акционе планове за остваривање циљева Декаде. Влада Републике Србије усвојила је акционе планове за Декаду на седници одржаној 27.01.2005. године и то за све четири приоритетне области.

Влада Републике Србије је 2008. године основала Савет за унапређивање положаја Рома и спровођење Декаде, којим председава потпредседник Владе за ЕУ интеграције и национални координатор Декаде Рома и у чијем раду учествују представници свих надлежних министарстава, као и представници Националног савета ромске националне

мањине и ромских невладиних организација. Стручну и техничку потпору раду Савета пружа Министарство за људска и мањинска права.

У 2009. години Министарство за људска и мањинска права иницирало је успостављање радних група за спровођење и праћење реализације Стратегије и Националног акционог плана за унапређивање положаја Рома.

У развоју и ревизији свих наведених докумената у свим фазама израде, кроз рад у радним групама, учествовали су представници надлежних министарстава, Националног савета ромске националне мањине, ромских и других невладиних организација, међународних организација, као и независни стручњаци. Кроз процесе јавне расправе консултовани су и представници локалних самоуправа и институција на нивоу јединица локалне самоуправе, али и партнери из других земаља учесница Декаде.

Од 2002. године до данас развој и реализацију стратешких докумената за унапређивање положаја Рома подржавају међународне организације, међу којима најпре Мисија ОЕБС у Србији, Европска агенција за реконструкцију, Делегација ЕУ у Србији, Програм УН за развој (УНДП), Шведска агенција за међународни развој (СИДА), Фонд за отворено друштво Србија, Високи комесаријат УН за избеглице (УНХЦР), УНИЦЕФ, УН, Хабитат, некадашњи Високи комесаријат УН за људска права...

- СТРАТЕГИЈА ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА РОМА

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Сл. гласник РС“ бр. 55/05, 101/07 и 65/08), Влада је донела Стратегију за унапређивање положаја Рома у Републици Србији.

Стратегија за унапређивање положаја Рома (у даљем тексту: Стратегија), постављена је као развојна стратегија и друштвени процес, који ће се мењати и развијати на основу резултата унапређивања положаја Рома у Србији која потпуно укључује ромску заједницу као равноправног партнера и која ће нудити адекватна решења у решавању положаја Рома у Србији. Стратегија је имала, и успела, да задржи неполитички карактер зато што проблем Рома није проблем политике и политичких партија, већ проблем државе.

Стратегија је направљена на консултативан начин, укључен је велики број појединаца, организација и њен квалитет је то што је у дужем времену, док се стварала, знала да прати драматичне промене у ромској популацији и промене у друштвеној свести према Ромима. Стратегија је предвидела да постоји Канцеларија за унапређивање положаја Рома која је постала део Министарства за људска и мањинска права у октобру 2009. године. Њено доношење, финансирала је највише Шведска агенција за међународни развој (СИДА), што је доказ да држава Србија има капацитета и потенцијала да мења праксу, да начини системске кораке у интеграцији Рома и друштву.

Усвајањем ревидираног текста Стратегије за унапређивање положаја Рома у Републици Србији, 9. априла 2009. године, као и Акционог плана за њено спровођење који обухвата 13 области: образовање, становање, запошљавање, здравље, културу, медије и информисање, социјалну заштиту, приступ личним документима, политичку партиципацију, сузбијање дискриминације, положај жена, интерно расељених лица и повратника по основу споразума о реадмисији - 2. јула 2009. године, Влада Републике

Србије поставља основе за унапређивање положаја Рома. Тада су усвојени и Национални планови из 13 области.

АКЦИОНИ ПЛАН

Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома у Републици Србији (у даљем тексту: Акциони план) доноси се на основу Стратегије за унапређивање положаја Рома у Републици Србији (у даљем тексту : Стратегија), коју је Влада усвојила на седници одржаној 9. априла 2009. године, и која је затим објављена у („Службеном гласнику РС, број 27/09).

Акциони план се доноси у циљу спровођења Стратегије и њиме се утврђују:

- Мере, односно активности за спровођење Стратегије;
- Институције надлежне за спровођење мера, односно активности;
- Рокови за спровођење мера, односно активности;
- Укупни трошкови за спровођење мера, односно активности и извори финансирања.

Акционим планом за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома дефинишу се циљеви у областима образовања, условима становања, запошљавања, расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, личних докумената, социјалног осигурања и социјалне заштите, здравствене заштите, положаја жена, информисања, културе, дискриминације и сродних питања, као и конкретне мере за њихово остваривање, носиоци наведених мера, показатељи успешности, надлежни органи и друге организације које прате спровођење, као и рокови извршења.

ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

За реализацију циљева из Стратегије, а у складу са акционим планом, обезбеђују се средства из буџета Републике Србије, Аутономне Покрајине, градова, општина у складу са њиховим обавезама и надлежностима, као и од донатора.

ОПШТИ ПОДАЦИ О ГРАДСКОЈ ОПШТИНИ РАКОВИЦА

Општина Раковица се простире на површини од 4.647 хектара, с тим да урбанизовано подручје обухвата површину од 3.000 хектара. Настала је 1974. године издвајањем из састава општине Чукарица. Налази се на јужном делу Београда у доњем току Топчидерске реке и од центра града је удаљена 10 километара.

Данас на њеној територији, подељеној на 18 месних заједница („Кошутњак“, „Канарево Брдо“, „Душко Радовић“, „Миљаквачки извори“, „Сунчани брег“, „Браћа Величковић“, „Митар Бакић“, „Скојевска“, „Видиковац“, „Видиковац 2“, „Кнежевац“, „Лабудово брдо“, „Петлово брдо“, „Кијево“, „Авала град“, „Ресник“ и „Железничка станица“), живи око сто двадесет хиљада становника.

Знатан део општине Раковица чине шуме и паркови а пре свега Миљаковачка и Кошутњачка шума. У подножју планине Авала, налази се акумулационо језеро Паригуз.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА РОМА У ГО РАКОВИЦА ЗА ПЕРИОД ОД 2015-2020. ГОДИНЕ

Акциони план за унапређивање положаја Рома на територији ГО Раковица за период од 2015-2020. године (у даљем тексту Акциони план), доноси се са циљем да кроз конкретне пројекте, планове, мере и активности, допринесе побољшању положаја и живота Рома у ГО Раковица.

У складу са препорукама Владе Републике Србије датим у Стратегији за унапређивање положаја Рома (која је усклађена са Стратегијом Европа 2020. године), овај Акциони план се доноси за следеће области: образовање, становање, запошљавање, здравље, културу, медије и информисање, социјалну заштиту, приступ личним документима, политичку партиципацију, сузбијање дискриминације, положај жена, интерно расељених лица и повратника по основу споразума о реадмисији.

У процесу израде овог Акционог плана учествовали су представници управе градске општине, Заштитник грађана за националне мањине ГО Раковица, социјални партнери из јавног сектора (Дом здравља Раковица, Градски центар за социјални рад у Београду-Одељење Раковица, МУП РС Полицијска станица Раковица, предшколске установе Раковице, основне и средње школе у Раковици, Национална служба за запошљавање-Филијала Раковица), удружења грађана чије активности су фокусиране на проблеме ромске популације, ромски представници, стручњаци за питања и проблеме ромске популације, представници ромских насеља и појединци.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА РОМА

Међународни правни оквир

Универзална декларација о људским правима; Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима; Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације; Конвенција Организације УН за образовање, науку и културу против дискриминације у образовању (UNESCO); Међународни споразум о цивилним и политичким правима; Миленијумски циљеви развоја и други. Један од најзначајнијих докумената је *Конвенција о правима детета* која државе потписнице обавезује да обезбеде бесплатно основно образовање и одговарајуће услове за редовно школовање. Неки документи Савета Европе, Европске уније и ОЕБС-а изричито говоре о праву на

образовање на језицима мањина, нпр. Оквирна конвенција о заштити националних мањина.

Национални правни оквир

У законодавству Републике Србије образовање је признато као друштвено, економско и културно право. Право на образовање је гарантовано Уставом и уређено пратећим законима од којих треба истаћи: *Закон о заштити права и слобода националних мањина* из 2002. године, којим је Ромима признат статус националне мањине. Овај закон припадницима националних заједница гарантује право на предшколско, основно и средње образовање на матерњем језику, са елементима националне историје, традиције и културе; *Закон о основама система образовања и васпитања*; *Закон о основном образовању и васпитању*; *Закон о средњем образовању и васпитању*; *Закон о високом образовању*; *Закон о уџбеницима и другим наставним средствима*; *Пробни попис становништва, домаћинства и станова 2009. године-Роми у попису*.

Актуелно стање у систему образовања

Подаци о ниском обухвату ромске деце и младих на свим нивоима образовања, као и подаци о напуштању основне школе, показују да систем образовања: 1) не може да обезбеди образовање за сву децу; 2) да нема ефикасне механизме којима ће полазнике задржати у систему и омогућити да свако оствари своје право на образовање.

Језичка баријера је један од основних фактора који утичу на просечно лошије постигнуће ромских ученика у школи и истовремено један од главних разлога за висок проценат упућивања ромске деце у специјалне школе.

Према службеним подацима, 76% грађана који су се изјаснили као Роми говори својим матерњим језиком, док интерно расељени Роми са Косова и Метохије често говоре само албански. Истраживања показују да 37% ромске деце уопште не говори српски језик пре него што достигне школски узраст а да 46% има само ограничено знање српског језика.

Посебан проблем представља упућивање ромске деце у специјалне школе.

Организација Save the Children и Центар за права детета износе процену да међу ученицима који похађају наставу у специјалним школама има и до 80% ромске деце.

Разлози за релативан неуспех ромске деце на тестовима који мере зрелост за полазак у школу и менталне способности потребне за праћење школске наставе су пре социјално-културне и језичке природе, него што говоре о стварним интелектуалним (не)способностима ромске деце.

Велики број ромске деце похађа школе за образовање одраслих. У истраживању које је спровео Дечји ромски центар наводи се да Роми, укључујући децу школског узраста, чине преко 90% ученика у овим школама. Деца ромске националности похађају школе за образовање одраслих зато што нису успела да се упишу у редовне основне школе на време или су се из ње исписала.

Наставни план и програм основних школа за образовање одраслих садржи само предмете који имају за циљ основно описмењавање ученика.

Истраживања су такође показала да су очекивања учитеља и наставника у вези са постигнућима ромске деце нижа, што доводи до смањивања подршке која се пружа

ромским ученицима, снижавања критеријума, скраћивања градива, па и превођења у виши разред без савладаног градива.

Према Пробном попису становништва, домаћинстава и станова из 2009. године, без икакве школе је 20% ромске популације, 37% је са незавршеном основном школом, 30% са завршеном основном школом, 7% са средњом школом и 0,3% са вишом или високом школом.

Постојеће и досадашње иницијативе

Као један од најважнијих фактора, наводи се унапређивање образовања Рома на нивоу предшколског и основног школског образовања.

Министарство просвете, Министарство за људска и мањинска права и Национални савет ромске националне мањине од 2003. године, спроводе мере афирмативне акције за упис ученика ромске националности у средње и више школе и на факултете.

Министарство просвете је 2007. године, у сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Републици Србији и уз подршку Европске агенције за реконструкцију, започело пројекат увођења педагошких асистената као подршку у образовању Рома.

Препоруке за даљу акцију

Стратегија за унапређивање положаја Рома у образовању треба да буде усмерена на:

- Повећање приступачности свих сегмената и нивоа образовања за Роме;
- Обезбеђивање квалитетног образовања Рома у свим сегментима и на свим нивоима.

Основни циљеви у области образовања

Оствареност овог циља изражава се кроз нумеричке показатеље о броју ромских ученика, кроз елиминацију системских разлика у школском постигнућу између ромских и неромских ученика, евалуацију социјалне климе, израду специфичних мера за спречавање сегрегације и дискриминације, израду критеријума за њихово идентификовање и обезбеђивању услова за неговање културног идентитета и развијање свести о националном идентитету. За реализацију овог циља потребно је:

- Спровођење посебне уписне политике и афирмативних акција за упис ромске деце у васпитно-образовне установе;
- Припрема образовних институција за укључивање ромске деце у образовни систем;
- Активна подршка Ромима за континуирано школовање;
- Побољшање квалитета образовања и васпитања Рома;
- Евалуација васпитно-образовних постигнућа ромске деце;
- Развијање осетљивости и информисаности локалне заједнице за образовање и друге потребе Рома;
- Неговање културног идентитета.

Приоритети

- Правовремено и ефикасно укључивање ромске деце у предшколско и основно образовање;
- Повећање броја Рома са средњим и високим образовањем.

ОБРАЗОВАЊЕ У ГО РАКОВИЦА

У ГО Раковица, образовањем се баве следеће установе: 17 вртића, 8 основних школа, музичка школа „Даворин Јенко“ и 5 средњих школа.

Роми у предшколским установама и школама на територији ГО Раковица

Значајно је напоменути да Роми све више уписују своју децу у предшколске установе, да две основне школе (са највише ромске деце) имају у свом саставу и педагошког асистента. Пошто Роми често напуштају град и државу одводећи децу са собом, када се врате, деца имају велике празнине у знању. Тада се укључују у допунску наставу (већ организовану у овим школама) и уз помоћ педагошког асистента, школе улажу велике напоре да та деца наставе са својим образовањем.

Основни циљ Акционог плана ГО Раковица је укључивање Рома у образовни систем и обезбеђивање континуитета и квалитета у образовању.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ СТАНОВАЊА РОМА

Међународни правни оквир

Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, који је 1996. године усвојила Генерална скупштина УН.

Савет Европе је, такође, усвојио читав низ докумената који се односе на једнак приступ становању и на потребу обезбеђивања одговарајућег смештаја.

Препорука Савета Европе државама чланицама о унапређивању услова становања Рома и Чергара у Европи; Акциони план за побољшање ситуације Рома и Синта у оквиру подручја које покрива ОЕБС, у коме се дају посебне препоруке за акције у области унапређења становања и услова живота.

Национални правни оквир

Стратегија за смањење сиромаштва је први национални документ који становање види у функцији смањења сиромаштва и као један од приоритета друштвеног развоја. Посебно обухвата решавање стамбених питања Рома, избеглица и расељених лица, а рачуна на обезбеђивање мањих кредита и јефтиних локација за етапну стамбену изградњу и успостављање дефинисаног власништва, развоја социјалног становања и уређења спонтано насталих насеља;

Закон о становању из 1992.године, утврђује обавезу државе да „предузима мере за стварање повољних услова за стамбену изградњу и обезбеђује услове за решавање стамбених проблема социјално угрожених лица у складу са законом;

Закон о просторном плану Републике Србије предвиђа мере санације и обнове стамбеног фонда у сиромашним и нехигијенским насељима;

Закон о експропријацији Републике Србије даје Влади Републике Србије могућност да утврди општи интерес и експроприше непокретности, између осталог и за потребе изградње станова којима се решавају потребе социјално угрожених лица;

Закон о планирању и изградњи, даје све потребне правне основе за израду планске документације, укључујући и ромска насеља;

Пробни попис становништва, домаћинства и станова 2009. године-Роми у попису.

Опис стања

Већина Рома, било да станују у граду или на селу, живи у веома лошим стамбеним условима. Насеља у којима они живе имају следеће основне карактеристике:

- Правно нерегулисан статус;
- Недовољна опремљеност инфраструктуром;
- Пренасељеност;
- Веома лош стамбени фонд;
- Сиромашно окружење;
- Велика удаљеност од основних друштвених садржаја и сервиса.

Поред тога, већина Рома не поседује одговарајућу документацију о власништву над својим домовима или земљиштем, што додатно компликује проблеме становања Рома. Један део њих живи у туђим објектима или на туђем земљишту, најчешће некадашњем „друштвеном“. Најтежа је стамбена ситуација Рома расељених са Косова и Метохије и повратника. Када се говори о условима становања већине Рома, треба имати у виду следеће:

- Узроци лоших стамбених услова морају се посматрати из перспективе свеопштег сиромаштва у коме они живе. Не ради се само о простом недостатку новца, него о сложеном проблему који обухвата општу ускраћеност, лоше образовање, слабе могућности запошљавања и неадекватан приступ социјалној и здравственој заштити;
- Квалитет животних услова у ромским насељима разликује се од региона до региона, али је уопштено нижи од услова у којима живи општа популација;
- За решавање проблема ромских насеља не могу се примењивати исте мере, јер су она различита по генези, величини, квалитету, положају, правном статусу и др.;
- Сиромашним ромским породицама које су, појединачно или у мањим групама, дисперзиране по градовима и селима треба обезбедити једнаке стамбене услове као и припадницима других рањивих група;
- Треба правити јасну разлику између стандарда живота релативно малог броја Рома који су добро интегрисани у националну већину и оних Рома који то нису.

Економска, друштвена и политичка ситуација у Србији утичу и на државу и на целокупно становништво. Нерегулисан стамбени сектор, недовољно дефинисани стамбени стандарди, општа несташица станова у градовима, недостатак јефтиних станова на тржишту, а пре свега недовољна финансијска подршка и слаба политичка воља за решавање стамбених проблема најсиромашнијих слојева становништва, ипак најтеже погађају Роме.

Основни циљеви у области становања

Ови циљеви се остварује кроз:

- Укључивање неформалних ромских насеља у формални процес планирања са циљем одређивања њихових потенцијала да се прикључе формалном животу и функционисању урбане средине кроз регулисање имовинско-правног статуса објеката у ромским насељима;
- Унапређивање услова живљења у насељима у којима живи ромска популација. Ромска суседства која ће у свему бити једнака „ни мање, ни више“ са осталим деловима града-суседство са адекватним становањем која су одржива са економског, културног и становништва укљученог у животно окружење;
- Санирање ургентних ситуација у објектима и у насељима у којима не постоје минимални прописани стандарди;
- Решавање стамбених потреба Рома, интерно расељених лица;
- Решавање стамбених проблема Рома насељавањем напуштених сеоских домаћинстава;
- Интеграција становника насеља у окружење.

Интеграција ромских насеља представља обезбеђивање основних погодности и једнаког приступа основним социјалним услугама, службама и инфраструктури. То треба да допринесе смањењу и постепеном елиминисању друштвене сегрегације. Таква политика треба да створи простор за постепену интеграцију Рома у њихово окружење.

Главни циљ побољшања стамбених прилика треба да буде обезбеђивање легалног коришћења стана и поседа у свим аспектима, омогућавање здравог живота породице и појединца, олакшање живота жене и детета, обезбеђивање адекватних услова за начин живота који је прихватљив Ромима те неговање културе становања каква је прихваћена у целини друштва.

Роми у ГО Раковица

На основу Пописа становништва, домаћинстава и станова 2011. године у Републици Србији, који је објавио Републички завод за статистику, број становника националних мањина на територији ГО Раковица изгледа овако:

Роми	Румуни	Руси	Русини	Словаци	Словенци	Украјин.	Хрвати	Црногорци	Остали	Нису се изјас.	Регион. прип	Непознато
600	40	67	21	38	91	34	434	780	333	2134	64	1164

Број од 600 становника Рома у ГО Раковица је далеко превазиђен и према реалним показатељима, тај број сада износи око 1500 припадника ове националне мањине.

Око 1000 Рома живи у ромским насељима на територији ГО Раковица, док их око 500 живи ван ових ромских насеља а на територији ГО Раковица.

Насеља Рома у ГО Раковица

У ГО Раковица постоје следећа организована мања и већа ромска насеља:

- Насеље “Вијадукт” у Реснику;
- Насеље у улици Патријарха Димитрија 57а у Раковици;

- Насеље Летићева 2-4 Кијево-контејнери;
- Насеље „Ресник-контејнери“, Јакова Галуса 128;
- Насеље “2. септембар” у Кијеву;
- Насеље “Бањички пут” у Кошутњаку;
- Насеље “Ослобођења 26” у Кнежевцу;
- Насеље “Мишка Крањца” у Раковици;
- Насеље “13.октобар” у Реснику;
- Насеље “Варешка”; Миљаковац;
- Насеље “Петлово брдо”;
- Насеље „Врбничка и Вишевачка“ у Раковици.

Наведена ромска можемо поделити на три типа:

- Неформална насеља
- Насеља настала расељавањем са других локација
- Остала

Неформална насеља

-Насеље “Вијадукт” (Булевар Патријарха Павла бр.40) у Реснику, постоји већ 10 година и настало је заузимањем слободних барака некадашњег предузећа „Вијадукт“. Карактерише га потпуно правно нерегулисан статус.

-Насеље у улици Булевар Патријарха Димитрија 57а, спада у тип неформалног ромског насеља, насталог као доградња кућа од слабог материјала, поред легално добијеног општинског стана.

Насеља настала расељавањем са других локација

-Насеље Летићева 2-4 у Кијеву

-Насеље Сунчани брег-контејнери у Реснику

Ова насеља су настала расељавањем Рома са других локација, где Роми живе у мобилним стамбеним јединицама које је обезбедила Градска управа Града Београда.

Остала насеља

Остала насеља су насеља старијег типа, са потпуно или делимично сређеним правним статусом.

Основни циљ Акционог плана ГО Раковица је унапређивање услова становања Рома у ромским насељима и њиховим стамбеним јединицама.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА РОМА

Међународни правни оквир

Препорука о унапређењу економског положаја и запошљавања Рома/Цигана и лица без сталног боравка у Европи; Директива за примену начела равноправног третмана лица без обзира на расно и етничко порекло-Савета Европске уније; Руководећа начела за

побољшање положаја Рома; Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима.

У ЕУ је утврђена Европска стратегија запошљавања (пратећи документи: Интегрисане смернице о реформама тржишта рада у земљама чланицама, Букурештанска декларација, Препоруке Европског савета и Међународне организације рада) која се сваке године конкретизује смерницама Европског савета за развој политике запошљавања.

Национални правни оквир

Национална стратегија запошљавања 2005–2010; Стратегија за смањење сиромаштва у Србији; Стратегија развоја малих и средњих предузећа и предузетништва 2008–2012; Стратегија привредног развоја Србије 2006–2012; Стратегија регионалног развоја; Стратегија средњег стручног образовања и Стратегија образовања одраслих у Републици Србији;

Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом;

Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености; Закон о раду;

Пробни попис становништва, домаћинства и станова 2009. године-Роми у попису;

Национални акциони план за запошљавање за 20015.годину.

Опис стања

Основно обележје друштвено-економског положаја већине Рома представља низак степен економске активности, висока незапосленост и готово стопостотна искљученост Рома из јавних институција. О овоме упечатљиво говоре подаци из Пробног пописа становништва, домаћинства и станова 2009. године: од укупног броја Рома, радни статус “запослено лице” има 28,7%, самостално обавља делатност 8%, индивидуални пољопривредник 2,9%, непознато 26,6%, остало 33,8.

Највише је запослених у делатности “комуналне услуге” 37%, “грађевинарство” 10%, “прерађивачка индустрија” 8%, “трговина” 7,4%, “саобраћај” 2,3%.

Око 88% грађана ромске националности пријављених на еиденцију Националне службе за запошљавање, никада није упућено на разговор код послодавца.

Подаци о броју укупно запослених Рома у државној и локалној администрацији говоре о институционалној дискриминацији. У јавним и државним предузећима готово да их и нема. Ни на републичком, ни на покрајинском ни на локалном нивоу нема посебних фондова за развој предузетништва код Рома. Јавна средства која је Влада Републике Србије на различите начине добила од међународних организација нису довољна за смањење сиромаштва и запошљавање Рома.

Акциони план за запошљавање Рома у оквиру Декаде Рома, који је усвојила Влада Републике Србије, још увек се не спроводи системски и не постоји јасно опредељена позиција у буџету из које би се финансирале предвиђене мере. Област у којој се Роми најчешће радно ангажују је сива економија. Раде најтеже и најопасније послове по најнижој цени.

Најчешћи послови којима се баве је сакупљање секундарних сировина.

Већина Рома живи у немаштини, на граници егзистенције. Због транзиционих процеса, реадмисије и великог броја интерно расељених лица, протекле године карактерише још драматичнији пад животног стандарда.

Два су основна фактора која доприносе неповољном положају Рома на тржишту рада и која већину Рома ограничавају на ниско плаћена и привремена занимања:

- Низак ниво образовања и стручне обуке;
- Дискриминација од стране потенцијалних послодаваца.

Ромкиње се суочавају са „двоструком дискриминацијом“ – са једне стране, ради се о дискриминацији од стране већинске популације а са друге о дискриминацији унутар самог ромског друштва.

Препоруке за даљу акцију

- Треба доследно примењивати *Национални акциони план за запошљавање Рома*;
- Јединицама локалне самоуправе и локалним филијалама Националне службе за запошљавање треба дати већа овлашћења и обавезе у креирању и предлагању програма за Роме и Ромкиње;
- Међународне организације треба да подрже запошљавање Рома и Ромкиња кроз специјалне програме и пројекте за ту сврху, посебно имајући у виду број лица која ће се вратити у Србију из земаља ЕУ на основу потписаних споразума о реадмисији. Посебну пажњу треба посветити женама, младима, особама са инвалидитетом, као и санкционисати правна и физичка лица која спроводе дискриминацију приликом запошљавања.

Препоруке у вези са предузетништвом

Развој малих и средњих предузећа треба да се усредсреди на стварање и развој малих и средњих предузећа чији су власници Роми тако што ће се:

- Наменски опредељивати средства за унапређивање предузетништва и запошљавања Рома;
- Уређивати области микрокредитирања уз уважавање реалних капацитета породице, појединца и других околности;
- Развијати механизми за подстицање породичног бизниса од стране јединица локалне самоуправе;
- Обезбеђивати подршку Ромима ангажованим у сивој економији и превођење сиве економије у легалне токове.

Приоритети

Приоритете треба усмерити на следеће области:

- Повећање броја Рома запослених у локалној управи;
- Интеграцију и реинтеграцију у тржиште рада;
- Запошљавање Рома и успостављање одрживог и стабилног тренда раста запослености ромске популације;
- Подршку послодавцима који запошљавају Роме;

- Програме развоја предузећа и задруга за Роме (обука, преквалификација, доквалификација и функционално образовање незапослених Рома.);
- Унапређење информисања Рома у вези са запошљавањем;
- Стручној обуци Рома према професијама за којима постоји потреба на локалном тржишту;
- Треба радити на формализовању радно-правног статуса и запошљавању сакупљача секундарних сировина.

Основни циљ Акционог плана ГО Раковица у области запошљавања је унапређивање услова информисања Рома о запошљавању, запошљавање путем помоћи из домаћих и међународних извора, учествовање у програмима развоја предузећа и задруга за Роме, помоћи код оснивања малих и средњих предузећа чији су власници Роми, едукација, спречавање дискриминације приликом запошљавања и сл.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ РОМА

Међународни правни оквир

Универзална декларација о људским правима, Декларација Светске здравствене организације о одговорности државних здравствених органа сваке земље, Препорука Светског савета УН о превазилажењу социјалних разлика, Миленијумски циљеви развоја, Резолуција „Здравље за све“ регионалног бироа Светске здравствене организације, Иницијатива Пакта за стабилност на унапређењу социјалне кохезије становништва једне земље, препоруке из оквира европских интеграција, које се односе на друштвено укључивање.

Национални правни оквир

Право на здравствену заштиту загарантовано је свим грађанима Републике Србије, без обзира на националну, етничку и верску припадност *Уставом Републике Србије.*

Закон о здравственој заштити; Закон о здравственом осигурању;

Стратегија за смањење сиромаштва; Национални план акције за децу; Акциони план за унапређење здравља Рома у оквиру Декаде Рома; Национални програм здравствене заштите од туберкулозе; Стратегија унапређења здравља младих и Стратегија јавног здравља; План о здравственој заштити Рома који је усклађен са усвојеним Акционим планом за унапређење здравља Рома у оквиру Декаде Рома;

Пробни попис становништва, домаћинства и станова 2009. године-Роми у попису.

Опис стања

Сагледавање здравственог стања Рома омогућено је и кроз пројекте за унапређење здравља Рома које Министарство здравља од 2006. године реализује у сарадњи са здравственим установама и ромским удружењима грађана.

Демографске карактеристике ромске популације

Старосна структура и просечна старост Рома се значајно разликују у односу на општу популацију. Највећи број Рома чине деца млађа од шест година (нешто више од 11%

укупног ромског становништва), а заступљеност по старосним групама затим прогресивно опада. Индекс старења ромске популације износи 0,15 потпуно супротно од индекса старења укупне популације у Републици Србији, који износи 1,01. Просечна старост ромских жена и мушкараца је приближно иста (27,6 година за жене и 26,7 година за мушкарце), што је за 14 односно за 12 година ниже од просечне старости жена и мушкараца у Републици Србији.

Процењује се да је животни век Рома за око 10 до 12 година краћи у односу на општу популацију. Посебно су угрожени најмлађа деца, жене у генеративном периоду и стари.

Здравствена заштита деце

Истраживања показују да сиромаштво, лоши животни услови, друштвена искљученост и смањена доступност здравствене заштите представљају основне узроке повећане смртности деце. Када се ови фактори удруже са потхрањеношћу, инфективним обољењима, повредама, злостављањем и занемаривањем деце, вероватноћа умирања се повећава. Нажалост, сви наведени фактори су веома заступљени у ромским насељима.

Сиромаштво је око шест пута распрострањеније и чак десет пута дубље него у општој популацији. Око 93% ромске деце рађа се уз присуство здравственог радника. Обухват имунизацијом се постепено смањује са узрастом деце, прву вакцину добије око 85% ромске деце, а свега 59% деце се комплетно вакцинише до 18. месеца живота.

Неухрањеност деце из ромских насеља је неколико пута већа у односу на просек за Републику Србију (8% потхрањене деце у односу на нешто мање од 2% у општој популацији).

Смртност ромске деце у првој години живота и у предшколском узрасту три пута је већа у односу на општу популацију деце.

Међу највећим препрекама за коришћење здравствене заштите наводе се административне процедуре, родитељи који нису упознати са својим правима, који не препознају или занемарују здравствене проблеме, али и дискриминаторски ставови појединих здравствених радника.

Здравствена заштита жена у репродуктивном периоду

Скоро половина Ромкиња се удаје пре 18. године живота. Од тог броја, две трећине се породи пре 18. године. Велики број трудноћа дешава се у кратком временском периоду-у просеку ромска породица има између двоје и троје деце млађе од пет година.

Ови подаци говоре да још много тога треба урадити како би се планирање породице и здравствено прихватљиво понашање жена у репродуктивном периоду довело на задовољавајући ниво.

Око 93% Ромкиња се породило у здравственим установама, 67% уз присуство лекара, а око 24% уз присуство бабице.

Здравствена заштита одраслих

Ризик од умирања код одраслог ромског становништва је један и по (код мушкараца) до два пута (код жена) већи од националног просека. Узроци смрти се не разликују битније у односу на општу популацију.

Уз лоше животне услове, Роми су у већој мери од остале популације одраслих изложени бројним болестима, пушењу и алкохолизму.

Услови живота у вези са здрављем

Већи део ромске популације, било да станује у селу или граду, живи у крајње лошим стамбеним условима у нехигијенским насељима, са нефункционалном и недовољном инфраструктуром, нерегулисаним правним статусом и великом густином становања. Само 61% ромских домаћинстава има одговарајуће снабдевање водом, 32% је прикључено на централну канализациону мрежу, док 7% ромске популације нема било какве санитарне уређаје. Најлошији услови живота су у картонским насељима, такозваним сламовима, у којима живи 25% Рома из ромских насеља.

Препоруке

Даља акција на унапређивању здравља ромске популације у свим сегментима и областима здравства.

Циљеви су:

- Утврђивање здравственог стања ромске популације;
- Побољшање остваривања права Рома на здравствену заштиту кроз праћење примене *Закона о здравственој заштити*;
- Побољшање доступности здравствене заштите за ромску популацију;
- Унапређивање животног окружења у ромској заједници;
- Едукација, здравствено информисање, имунизација, превентивни прегледи као и прегледи и интервенције ради дијагностике и лечења;
- Процент ромских насеља која се снабдевају исправном водом за пиће, имају прикључак на канализациону мрежу и регулисано уклањање чврстог отпада;
- Број сачињених и број успешно имплементираних предлога мера завода за јавно здравље;
- Број успешно имплементираних програма и пројеката у вези са здрављем Рома;
- Број одржаних едукативних састанака и семинара са здравственим радницима и број едукованих здравствених радника у вези са специфичностима рада са ромском популацијом, уз уважавање принципа здравствене етике;
- Задовољство корисника ромске националности пруженим услугама у систему здравствене заштите, као и у оквиру посебних програма и пројеката.

Опште препоруке

- Наставити са спровођењем циљаних истраживања како би се утврдили најзначајнији фактори ризика за оболевање, као и доминантна оболења и узроци смрти ромске популације;
- Наставити са подршком пројектима који се баве проценом хигијенско-епидемиолошких услова у ромским насељима (праћење здравствене исправности воде за пиће, решавање питања водоснабдевања, контрола санитарних уређаја и уклањања чврстог отпада);
- У сарадњи са медијима и релевантним стручњацима из области јавног здравља треба радити на повећању нивоа информисаности и знања о ромској популацији, како у вези са правима на здравствену заштиту дефинисаним законом, тако и о факторима који утичу на

здравље и о здравом начину живота, уважавајући при том традицију и културу ромске заједнице. Наставак обуке и запошљавања ромских здравствених медијатора знатно ће олакшати рад у овом сегменту бриге о здрављу Рома;

- Интензивније радити на преношењу информација и знања као и на промени понашања ромске популације у вези са личном и хигијеном становања у циљу превенције заразних болести, нарочито цревних инфекција. У одговорност локалне заједнице спада и континуирано спровођење мера дезинфекције, дезинсекције и дератизације у ромским насељима а после анализе стања коју обавља завод за јавно здравље;
- Едуковати здравствене раднике за рад са овом посебно рањивом групом;
- Даље развијати механизме за укључивање маргинализованих, посебно сиромашних група (међу којима су и Роми) у програме имплементације националних здравствених политика и стратегија, али и радити на изради програма здравствене заштите и међусекторских програма намењених посебно овој осетљивој групи.

Специфичне препоруке

- Интензивније радити на евидентирању здравствено неосигураних лица која немају стално место боравка и на прибављању документације неопходне за остваривање права на здравствену заштиту. У том смислу треба наставити подршку пројекту Националног савета ромске националне мањине „Постани грађанин“, активностима ромских здравствених медијатора и већем учешћу ромских координатора при локалним управама у евидентирању здравствено неосигураних лица;
- Наставити рад на унапређивању здравственог стања ромске популације кроз спровођење пројеката, са посебним акцентом на повећање обухвата обавезном имунизацијом, побољшање репродуктивног здравља и превенцију хроничних незаразних обољења. Специфичним мерама здравствене заштите у смислу едукације и превенције ризика треба обухватити Роме који се баве сакупљањем секундарних сировина;
- С обзиром на заступљеност неухрањености, са негативним последицама по здравствено стање ромске деце, треба омогућити и подржати реализацију пројекта „Побољшање нутритивног статуса одојчади и мале деце у ромским насељима“, у сарадњи са Светском здравственом организацијом и UNICEF-ом;
- Ускладити износе средстава која се у буџету Републике Србије издвајају за финансирање здравствене заштите неосигураних лица која припадају социјално угроженим категоријама, наведеним у члану 22. *Закона о здравственом осигурању*, са реалним потребама;
- Унапредити сарадњу и партнерство ромских удружења грађана, установа здравствене и социјалне заштите, васпитно образовних институција, локалних заједница и медија у циљу креирања програма и пројеката који одговарају специфичним потребама ромске популације. При том, посебни програми и пројекти треба да представљају само прелазно решење ка потпуном укључивању Рома у систем здравствене заштите.

Приоритети

- Запошљавање ромских здравствених медијатора у домовима здравља;
- Спровођење пројеката за унапређење хигијенско - епидимиолошких услова у ромским насељима;

- Повећање обухвата обавезном имунизацијом, побољшање репродуктивног здравља и превенцију хроничних незаразних обољења спровођењем пројеката у партнерству здравствених установа и ромских удружења грађана;
- Подршка пројекту „Побољшање нутритивног статуса одојчади и мале деце у ромским насељима“, у сарадњи са Светском здравственом организацијом и UNICEF-ом;
- Сензибилизација и едукација здравствених радника за рад са ромском популацијом.

Здравствена заштита на територији ГО Раковица

На територији ГО Раковица гравитира око 1500 становника ромске националности, од којих највише живи и ради у насељима Ресник, Кијево и Кошутњак а мањи део у осталим насељима.

Здравствену заштиту ромске популације на територији ГО Раковица спроводи Дом здравља Раковица, са својим службама за здравствену заштиту грађана, које у сарадњи са ромским медијатором и патронажним сестрама, спроводе различите, пре свега превентивне активности здравствене заштите Рома као што су:

- Едукација ромског становништва у форми разговора, предавања и радионица;
- Подстицање на редовне здравствене контроле код лекара дома здравља;
- Контрола и позивање на редовну вакцинацију одојчади и мале деце;
- Мере хигијене, спречавање и сузбијање заразних болести и сл.

Здравствена заштита ромске деце

На основу обраћања родитеља са малом децом и децом школског узраста педијатријској служби Дома здравља Раковица, у приближно 25% ромске популације старости од 0 - 18 година уочено је да се понашају као и сва остала популација ове узрастне категорије:

- Редовно спроводе имунизацију деце према „календару вакцинације“;
- Обављају превентивне, систематске и контролне прегледе према програму;
- Воде рачуна о препорученом хигијенско-дијететском режиму;
- Прихватају препоруке и савете здравствених радника.

Међутим, већина ромске деце и њихових родитеља и даље се понаша у складу са својим навикама, веровањима, обичајима и традиционалним обрасцима:

- Лекару се јављају без потребне документације;
- Нередовно се одазивају на контролне прегледе;
- Не придржавају се ординираних терапија и датих савета;
- Непримерено се понашају у чекаоници и ординацији.

Имунизација ромске деце врши се сваке године у Дому здравља Раковица или у ромским насељима.

Здравствена заштита одраслих Рома

У поређењу са осталом популацијом одраслих грађана Раковице, ромска популација се ређе јавља на прегледе код лекара опште медицине и нередовније долази на заказане контролне прегледе. У односу на морбидитет не показује неке битније разлике, нити према присутним факторима ризика, ни у погледу обољевања. Одрасли и старији Роми много чешће обољевају од хроничних опструктивних болести плућа и астме.

Акције Дома здравља Раковица

У 2013. години, сваког петка у месецу, одржаване су здравствене радионице, чији су предавачи били специјалисти из појединих медицинских области. Радионице су одржаване како у Дому здравља Раковица, тако и у појединим ромским насељима. Резултати одржавања радионица су били очигледни, јер се већи број Рома и Ромкиња обраћао здравственим службама, посебно гинеколошкој и стоматолошкој служби. Било је Ромкиња које никада пре нису биле ни на стоматолошком ни на гинеколошком прегледу. Резултати стоматолошких прегледа су поражавајући, од 80 прегледаних жена – 60 је имало велики каријес. Мушкарци Роми су били у просеку већинске популације.

Иако 23% Ромкиња у старости од 15-19 година имају бар једно дете а Ромкиње које су рађале у просеку имају по три детета, запажено је интересовање Ромкиња за планирање потомства и коришћење контрацептивних средстава, које су од представника дома здравља и добијале.

У ГО Раковица 15. новембра 2014. године, обележена је трибина здравља, континуираном медицинском едукацијом. Учесници су били лекари запослени у Дому здравља Раковица а и само грађанство је имало могућност активног учествовања у програму.

Ромски медијатор Дома здравља Раковица

Ромски медијатор Дома здравља Раковица је многе становнике ромске националности са територије ГО Раковица, укључио у здравствени систем Републике Србије, помогао им да изабере свог лекара, увео евиденцију о здравственом стању сваког житеља неформалних ромских насеља, организовао довођење Рома код разних лекарских служби, организовао имунизацију ромске предшколске и школске деце, учествовао у тражењу и добијању разних врста помоћи за Роме (једнократних помоћи, хуманитарне помоћи, помоћи Црвеног крста, Центра за социјални рад и др.), организовао едукативна предавања о значају здравствене заштите, вакцинацији деце као и значају правилне исхране и хигијенских навика, организовао рад са хендикепираном ромском децом.

Основни циљ Акционог плана ГО Раковица у области здравствене заштите је унапређивање здравственог стања Рома у свим сегментима живота.

Заштитник грађана за националне мањине ГО Раковица

Да би се што боље заштитила индивидуална и колективна права и интереси националних мањина на територији ГО Раковица (од којих је највећи број Рома), од незаконитог и неправилног рада Општинске управе ГО Раковица и предузећа чији је оснивач општина,

основан је Заштитник грађана за националне мањине ГО Раковица као независан и самосталан орган, са циљем да обезбеди поштовање постојећих закона и прописа којима се гарантују права свих грађана а који у вршењу послова из своје надлежности, поступа на основу Устава, закона, потврђених и објављених међународних уговора о људским правима, општеприхваћених правила међународног права и прописа ГО Раковица.

Заштитник грађана се бави и едуковањем становника, објашњавајући им које притужбе и врсте помоћи могу добити. Њему се обраћају грађани појединачно и као група грађана путем писмених притужби упућених поштом, телефонским путем, личним попуњавањем притужбе или диктирањем текста саме притужбе уз помоћ Заштитника грађана.

ОБУХВАТ АКЦИОНОГ ПЛАНА ГО РАКОВИЦА

Акциони план ГО Раковица се придружује циљевима и начелима Стратегије за унапређивање положаја Рома и поред ове четири приоритетне области Декаде инклузије Рома (образовање, становање, запошљавање и здравље), односиће се и на следеће области обухваћене Стратегијом (култура, медији и информисање, социјална заштита, приступ личним документима, политичко ангажовање, сузбијање дискриминације, положај жена-родну равноправност, интерно расељена лица и повратнике по основу споразума о реадмисији).

ЗАКЉУЧАК

Сиромаштво је највеће бреме које једно људско биће може да понесе а Роми на територији ГО Раковица као и у целој Републици Србији, генерално јако тешко живе. Стално су им потребни храна, одећа, обућа, послови, помоћ у остваривању најелементарнијих услова живота (увођења воде, прављења купатила, тушева и мокрих чворова, електричне енергије (постављање електричних бројила, бандера), постављања канализације и пражњење септичких јама, асфалтирање стаза и прилазних путева, затим материјална, социјална и здравствена помоћ, т.ј помоћ за преживљавање.

Сама друштвена заједница је поставила законске основе и обезбедила материјална средства, како би помогла да се ова специфична национална мањина, што пре и што лакше укључи у токове свакодневног живота.

Ипак, (по Извештају Заштитника грађана Републике Србије из 2013.године) мере активне политике запошљавања Рома нису спроведене јер су сива економија и сакупљање и препродаја отпада и даље основа егзистенције већине ромских породица а око 88% грађана ромске националности пријављених на евиденцију Националне службе за запошљавање, никада није упућена на разговор код послодавца; становање Рома такође није задовољавајуће јер нису унапређени услови живота, инфраструктура и статус самих насеља;

У образовању није постигнуто укључивање ромске деце у образовни систем и није обезбеђен континуитет у образовању а постигнућа ученика ромске националности су нижа од вршњака других националности;

Здравствена заштита (због специфичног начина живота Рома), коју остварују лица ромске националности која немају пријављено пребивалиште, се различито примењује у филијалама Фонда здравственог осигурања а у домовима здравља се не остварује пуна примарна заштита Рома, те су у тешким условима у којима живе, изложени већем ризику од хроничних и других болести;

Центри за социјални рад се не старају о интеграцији Рома у локалну заједницу већ искључиво поступају по захтевима грађана за остваривање права из социјалне заштите; Често изражавају предрасуде према грађанима ромске националности;

Није успостављен начин реинтеграције повратника, као ни укључивање повратника у образовање;

И поред доношења Закона о хитном поступку за одобравање личних докумената повратницима, овај закон се не спроводи те је овај процес често отежан;

Не постоје довољни капацитети ни за обезбеђивање хитног смештаја повратника, нити решавања њиховог становања.

Зато је доношење овог Акционог плана ГО Раковица и учешће ГО Раковица у решавању свих ових проблема Рома са територије ГО Раковица - неопходно.